

Bocskai István

Szoktad halogatni a feladataidat? Ha Bocskai István is csak legyintett volna, akár Pató Pál úr Petőfi versében: *Ej, ráérünk arra még...*, bizony nem mesélhetnék róla, mint a magyar történelem egyik legfényesebb alakjáról. Ugyanis alig két év adatott neki, hogy uralkodói nagyságát bebizonyítsa. Mindössze 23 hónap alatt lett az egyetlen győztes magyar szabadságharc fejedelme, a „magyarok Mózes”, aki ha rövid időre is, de kivezette népét a német és török rabságból.

Hányban és kik vezettek még magyar szabadságharcot?

● Illenek-e megfeledkeznünk a mi igen kedves szülőföldünkről?

Ősi birtokuk szerint Bocskai István a Kismarjai előnevet viselte, és Kismarját tartotta szülőföldjének, bár Kolozsváron született 1557-ben. 14 testvére közül többen gyermekként meghaltak, de a Bocskai család még így is népes és összetartó maradt.

Apja, Bocskai György Bécsben a Magyar Kancellária titkára, a császár bizalmasa volt. Később hazatért Erdélybe, és János Zsigmond fejedelem kancelláriáját vezette.

Bocskai István tízéves korától Bécsben és Prágában nevelkedett mint a császár apródja majd testőre. Akkoriban a nemesi ifjak az udvarmester felügyeletével, igen szigorú napirend mellett (hajnali ötkor keltek) megtanultak mindent, ami az udvari élethez szükséges volt: lovaglást, vívást, táncot, latint és németet, katonai, államigazgatási és politikai ismereteket.

A Bocskai család címere

19 évesen tért haza, amikor Báthory István épp Krakóba készült, hogy elfoglalja a lengyel trónt, és Erdély kormányzását bátyjára, Kristófra bízta. Báthory Kristóf felesége nem más, mint Bocskai Erzsébet, István egyik testvére. Csoda-e hát, hogy Bocskai István alig húszévesen a fejedelmi tanács tagja, majd sógorának halála után a kiskorú Báthory Zsigmond gyámja lett?

● Nincs más út, csak a Habsburg-hűség?

A következő bő két évtizedet nem úgy emlegetik, mint Bocskai dicső korszakát, ugyanis a két malomkő, az osztrák és a török között őrlődő Erdély sorsát ekkor még a Portával szembefordulva, Bécshez akarta kötni. Ez tévedés volt, de nem árulás, mert nem a saját, hanem az ország javát kereste. A neveltetéséből fakadó Habsburg-hűségből a csalódások lassan kijózanították.

1592-től váradi kapitány és az ország egész haderejének parancsnoka lett. Bebizonyította, hogy nagyformátumú hadvezér és politikus. Erre szükség is volt a gyenge idegzetű és jellemű, vezetésre alkalmatlan Báthory Zsigmond mellett, aki 12 év alatt négyszer mondott le a fejedelemségről.

1591-ben elkezdődött a 15 éves háború, amelyet III. Murád szultán Rudolf német-római császár és magyar király ellen vívott – magyar földön. Mint oly sokszor a történelem során, a keresztény Európa elvárta a magyaroktól, hogy életük, országuk árán fékezzék meg a pogányt. Bár e háborúban Erdély csak veszíthetett, Bocskai – a török kiűzését

és a szétszakított ország egyesítését remélve – rávette a fejedelmet, hogy kössön szövetséget Rudolffal. A török elleni hadjárat során Bocskai serege 1595-ben visszavette a Temesköz két várát, Lippát és Jenőt, majd a havasalföldi Mihály vajda támogatásával Gyurgyevónál megfutamította a törököt.

Hol volt a szultán székhelye?

A császárnak azonban sem ereje, sem kedve nem volt a hadjárat folytatásához. Erdély magára maradt, s viselnie kellett a török bosszúját. Báthory

Zsigmond gyorsan lemondott, s átadta a hatalmat Rudolfnak, aki Basta generálist küldte Erdélybe „rendet teremteni”.

Iszonyú idők következtek: a császári zsoldosok és a törökök egymással csatáztak, és versenyt fosztogatták a falvakat, városokat. Éhínség és pestis pusztított. A császáriak eretnokség vádjával hitük miatt is üldözték a magyar protestánsokat. Még a korábbi hűbéres, a havasalföldi Mihály vajda is elég gyengének ítélte Erdélyt ahhoz, hogy egy kis ármánykodással néhány hónapra beüljön a fejedelmi székbe.

1600-at írtak ekkor. Bocskai rádöbrent császárhű politikájának csődjére, de a császár is gyanút fogott, 1601-ben Prágába rendelte, és két évig „tisztas fogságban” ott is tartotta. Hazatérve pusztaság és kétségbeesés fogadta Bocskait. Betelt a pohár: a Habsburg-hű főúrból lázadó lett.

Báthory Zsigmond

III. Murád szultán aláírása

A legenda szerint melyik növény gyógyította a pestist?

● A magyar „cowboyok” élen

Bocskai titkos levelezésbe kezdett, hogy Erdélyt kivegye Bécs markából, és visszavezesse a Porta szövetségébe, mire Belgiojoso, a császár kassai kapitánya ostromolni kezdte várait, Szentjobbot és Kerekit. A harmadik várában, Sólyomkővárban tartózkodó Bocskai fegyvert fogott. Nem sok esélye volt, de csoda történt: a császári zsoldban lévő református hajdúk nem voltak hajlandók egy református úr várát ostromolni. 1604.

október 14-én éjszaka összefogtak a mocsarakban bujdosó szabad hajdúcsapatokkal, és átálltak Bocskai pártjára. Elkezdődött a Bocskai vezette szabadságharc.

Kik voltak a hajdúk? Harcedzett, kemény marhapásztorok, akik az oly keresett szürke-marha csordákat hajtották Nyugat-Európa vásáraiba. A török meg az osztrák zsarnokság nincstelenné tette őket: sokan zsoldos katonák, mások bujdosók lettek. Ők harcoltak Dózsa György oldalán, és ők aratták 1604. október 15-én Bocskai első győzelmét Álmosd és Diószeg között. Bevonultak Debrecenbe, amely azóta is a Hajdúság fővárosa. Kassából kifüstölték a császári főkapitányt, Belgiojosot. Ez a vár lett Bocskai székhelye.

Bocskai és hajdúi

A románok is átvették hajdú szavunkat. Náluk mit jelent?

Bocskai török koronája

Saját szavával élve „megtárgálta” Basta haramia-seregét, maga mellé állította Erdélyt, Felvidéket, a Dunántúlt, a havasalföldi és a moldvai vajdát. 1605. február 21-én a nyáradszeredai országgyűlés Erdély fejedelmévé, április 28-án a szerencsi országgyűlés Magyarország fejedelmévé választotta.

1605 novemberében a szultán díszes koronát, palástot, kardot küldött, és Lalla Mohamed nagyvezír pompás ceremóniával királlyá avatta, ám Bocskai István nem pünkösdi királlyá, hanem népe szabadságára vágyott. A Szent Koronát egyébként sem pótolhatja holmi török ékszer! – Szépen levette fejéről a szultán ajándékát, és átadta a kincstárnak, ahonnan később Bécsbe „vándorolt”. Ott mutogatják ma is sok magyar kincessel együtt.

● A koronás fejedelem megfordította a történelem kerekét

A királyi címet nem fogadta el, de a legnagyobb királyokhoz méltó bölcsességgel gondoskodott serege, vallása, országa, sőt egész Európa jövőjéről.

Lássuk, hogyan?

A székelyek szabadságjogait visszaadta. Tízezer hajdúkatonáját letelepítette a ma is Hajdúságnak nevezett területen, földet és köznemesi jogokat adott nekik. Szabadok voltak, de a fejedelem hívására hadba kellett vonulniuk.

Meghagyom, szeretettel intvén az erdélyieket és magyarországi híveinket az egymás közt való szép egyezsége, atyafiúi szeretetre. Az erdélyieket, hogy Magyarországtól, ha más fejedelemség alatt lesznek is, el ne szakadjanak. A magyarországiakat, hogy az erdélyieket el ne taszítsák, tartsák ő atyafiainak és ő véreknek.

Ady „bölcs és bátor” magyarnak nevezte Bocskait, aki a reménytelen helyzetben fegyvert mert fogni, és a siker csúcsán képes volt letenni azt. Megkínzott népének békére volt szüksége, hát békét kötött. A legjobbkor, hiszen győztesként maga diktálhatta a feltételeket.

A szultánnak visszaadta Jenő és Lippa várát, de cserében elérte a magyar foglyok szabadon bocsájtását, tíz évi adómentességet, és azután is kisebb adót.

1606 júniusában megkötötte a bécsi békét, amelyben a császár biztosította a felkelők büntetlenségét, a szabad vallásgyakorlatot a magyar protestánsok számára, elismerte Erdély függetlenségét, átengedte Ugocsa, Bereg és Szatmár vármegyét. Elfogadta, hogy a Szent Koronát hazahozzák, Magyarországot magyar hivatalnokok, magyar törvények szerint igazgassák, a végvárat magyar katonák védjék.

Bocskai fejedelem legnagyobb diplomáciai sikere a császár és a szultán között létrejött, húsz évre szóló zsitvatoroki béke, amely pontot tett a tizenötéves háború végére.

Népét megmentette, de saját életét nem. Dicsősége csúcsán, 1606 decemberében valószínűleg mérgezés áldozata lett. Végredelele szerint Gyulafehérváron temették el.

Szívem örvend rajta, és Istennek érette nagy hálákat adok, hogy édes Hazámat most mindenféle ellenségtől megszabadult állapotban hagyhatom.

Bocskai győztes szabadságharca jogokat, létbiztonságot, szabadságot adott a végveszélyben levő XVII. századi magyarságnak, és máig sugárzó példát az utókornak. Lángoló hazafisága és hite előtt fejet hajt Európa. Genfben szobrot emeltek neki. A bocskai ruhát és sapkát ma is ünnepi lélekkel és emelt fejjel viseli minden magyar.

Zsigmond Emese

- **Novemberi megfajtések:** Ebek harmincadjára jutott az ország. Fejétől büdösödik a hal. Izabella királyné a kiskorú János Zsigmonddal hazamenekült Lengyelországba, hiszen Jagelló Zsigmond lengyel király leánya volt. Erdélyt a magyar, székely és szász nemesekből álló rendi országgyűlés kormányozta. Tordán, Gyulafehérváron, Marosvásárhelyen, Medgyesen, Nyárad-szeredában, Szászrégenben is tartottak országgyűlést.
- **Nyertések:** a csíkkozmási IV.; a geryeszegi III. B; a zabolai IV. B osztály.

